

A kulturális alapellátás szélesítése, erősödő közösségek, cselekvő könyvtárak*

SÁGHI Ilona

Bevezetés

A 2016. szeptember 16-án indult *Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás* (EFOP-1.3.1-15-2016-00001) kiemelt európai uniós projekt a kulturális ágazat országos fejlesztőprojektje a múzeumi, a közművelődési és a könyvtári terület egyedülálló összefogásával. A projekt szervesen kapcsolódik *A helyi identitás és kohézió erősítése* TOP-5.3.1-16 és TOP-6.9.2-16 elnevezésű felhíváshoz. A két program együttesen olyan kedvező változások elindítását támogatja, amelyek elősegítik egy nyitott, aktív, együttműködő társadalom megvalósulását.

Ez az első alkalom, hogy a múzeumok, közművelődési intézmények és könyvtárak szakmai központjai közösen vesznek részt a társadalmi szerepvállalás erősítését szolgáló programban.

A projekt 36 hónapja alatt a kulturális terület három országos szakmai módszertani központja összehangoltan dolgozik arra törekedve, hogy a közösségfejlesztés eszközeivel növeljék a társadalmi aktivitást, a közösségi szerepvállalást és hozzájáruljanak az esélyegyenlőség erősítéséhez.

A projekt 2019. szeptember 15-én befejeződik, ezért a *Könyvtári Figyelő* idei,

* A tanulmány a *Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás* EFOP-1.3.1-15-2016-00001 kiemelt projekt könyvtári szakterület Szakmai beszámolója. Összeállította, írta az Országos Széchényi Könyvtár, a Könyvtári Intézet és a konzorciumi partnerek projekt munkatársai, valamint Giczi András szakmai vezető jelentései alapján Sági Ilona marketing és kommunikációs csoportvezető. Lektorálta: Fehér Miklós igazgató, OSZK Könyvtári Intézet, és Szu Annamária, SZNM-MOKK.

a projekt keretében megjelenő utolsó különszámában áttekintést tudunk adni a megvalósított legfőbb tevékenységekről, kiemelten pedig a könyvtári területen, az OSZK projektcsapata által elvégzett feladatokról.

Projektadatok

- ☉ A projekt megnevezése: *Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás* EFOP-1.3.1-15-2016-00001
- ☉ A projekt a Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ, az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. és az Országos Széchényi Könyvtár konzorciumában valósul meg a Széchényi 2020 program keretében, 3 milliárd forint vissza nem térítendő európai uniós támogatással.
- ☉ Konzorciumvezető: Szabadtéri Néprajzi Múzeum (SZNM) – Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ (MOKK)
- ☉ Konzorciumi tagok: NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. (NMI Nkft.), Országos Széchényi Könyvtár (OSZK)
- ☉ A projekt megvalósítási időszakának kezdő időpontja: 2016. szeptember 16.
- ☉ A projekt fizikai befejezésének tervezett napja: 2019. szeptember 15.
- ☉ A projekt átfogó célja: A társadalmi aktivitás növelése, a fejlesztésbe bevont településeken a közösségi szerepvállalás erősítése, a települések önkormányzatai, kulturális intézményei és lakosai közötti kapcsolatok erősítése, az együttműködés kultúrájának magasabb szintre emelése.
- ☉ Projektcélok: A kulturális intézmények egyedi eszközeivel folyamatos szakmai-módszertani támogatás biztosítása a települések és azok kulturális intézményei, és/vagy civil szervezetei számára társadalmi kohéziót erősítő, közösségfejlesztési folyamatok megvalósításához.
- ☉ A projekt költségvetése: az EFOP 1. prioritás kiemelt projekt támogatása (100%): bruttó 3 milliárd forint.

A projekt fő célkitűzései

Az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP) 1. prioritáson belül az 1.3. intézkedés témája a társadalmi együttélés erősítése. Az intézkedés fő célja az előítéletesség és a hátrányos megkülönböztetés elleni fellépés erősítése, a romák aktív társadalmi

szerepvállalásának támogatása, a fiatal felnőttek társadalmi integrációjának elősegítése, valamint a társadalmi és közösségi szerepvállalás ösztönzése.

További cél az idősek széles körű társadalmi részvételének támogatása. Az intézkedés harmadik (c) beavatkozásához kapcsolódnak közvetlenül a *Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás* projekt tevékenységei. A beavatkozás a *közösségi szerepvállalás erősítését célozza az önkéntesség, a karitatív munka előmozdítása és a civil társadalom megerősítése által. A közösségfejlesztés célja a helyi közösségek és ezeken keresztül az egyének önálló cselekvési szándékának és képességének erősítése és a közösségi konfliktusok oldása.*

A Terület- és Településfejlesztési Operatív Program *A helyi identitás és kohézió erősítése* TOP-5.3.1-16 és TOP-6.9.2-16 pályázatok célja a települések, településrészek, térségek közösségi kezdeményező- és cselekvőképességének fejlesztése, közösségfejlesztő folyamatok finanszírozása. A *Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás* projekt a közösségfejlesztési programok megvalósításához módszertani segítséget nyújt, megteremtve a közösségfejlesztési beavatkozások egységes módszertani alapját, valamint kulturális közösségfejlesztő mentorhálózatot biztosít. A TOP-felhívások kedvezményezettjeit kiadványokkal, képzésekkel és kommunikációs felületekkel is támogatja. A két program együttesen garantálja a közösségfejlesztések sikeres megvalósulását. A beavatkozás részét képezi továbbá az önkormányzatok képessé tétele az aktivitásukban megerősített közösségek és kezdeményezéseik befogadására, támogatására, a közösségi aktivitás fenntartására. Az intézmények erre való képessé tétele egyben a helyi fejlesztések fenntarthatóságának garanciája is.

Eredményességi mutatók (indikátorok)

A konzorcium a projekt három éves időtartama alatt az alábbi kiemelt eredmények megvalósítására vállalkozott:

- ☉ Projekteredmények:
 - Indikátor: 360 db, mentorok által gondozott helyi közösség
- ☉ Szakmai eredmények:
 - 360 db, módszertani fejlesztéssel elért település, településrész
 - 72 fő, a településekhez, településrészekhez kapcsolódó mentorhálózatban tevékenykedő kulturális közösségfejlesztő mentor
 - 54 db társadalmiasítottan működő intézmény

420 fő, a közösségi fejlesztésekkel kapcsolatos képzéseken részt vevő kulturális intézményben dolgozó szakember

- ☉ Ezeken felül a konzorcium további száz, különféle elérendő mutató (saját indikátor, marketing-kommunikációs tevékenység indikátor, illetve tájékoztatás és nyilvánosság indikátor) teljesítését vállalta.

Az elérendő célokhoz szükséges tevékenységek bemutatása

A projekt előkészítése

A 2016. január 1-je és 2016. szeptember 15-e közötti időszakban készült el a projekt *Megvalósíthatósági tanulmánya*. Megtörtént a Megvalósíthatósági tanulmányban felsorolt feladatok felosztása a konzorciumi partnerek között, és megszülettek az ezek ellátására, teljesítésére vonatkozó döntések. A szétosztott feladatok mentén kerültek meghatározásra a felhasználható költségkeretek. Mindezek alapján az OSZK a projekten belül 281 318 518 forint költségkerethez jutott.

Ebben az időszakban alakult ki az a szervezeti struktúra, amelynek keretében a projektfeladatok teljesítése reálisan megvalósítható. Az OSZK a Könyvtári Intézetet (KI), az Intézet vezetője pedig a Kutatási és Szervezetfejlesztési osztályt bízta meg a projektszervezet felállításával és működtetésével.

Az alábbi szervezet jött létre:

- A projekt szakmai vezetője,
- Marketing és kommunikációs csoport (élén csoportvezető),
- Koordinációs csoport (élén csoportvezető),
- Kutató-fejlesztő csoport (élén csoportvezető),
- Oktatási csoport (élén csoportvezető).

A másik két konzorciumi partnernél (SZNM–MOKK, NMI Nkft.) is ugyanilyen munkacsoportok jöttek létre, illetve a konzorciumvezetőnél kiegészült a projektmenedzselési funkcióval. A munkát mindhárom intézményben a szakmai vezető koordinálja, melyhez rendelkezésére áll pénzügyi, jogi és informatikai támogatás.

Beruházás, eszközbeszerzés

A projektelőkészítés részeként az OSZK – éppúgy, mint a konzorciumi partnerek – a projektcélok megvalósítása érdekében beruházásra/eszközbeszerzésre fordítható elkülönített kerettel rendelkezett, melynek keretében 8,8 millió forint értékben került sor irodabútorok és informatikai eszközök vásárlására.

A projekt szakmai megvalósítása

A konzorcium által vállalt feladatok rövid áttekintése

A konzorciumi partnerek az alábbiakban felsorolt tevékenységcsoportok mindegyikénél meghatározták és nevesítették a feladat ellátásáért felelős konzorciumi partnert/partnereket. Így a dedikált feladatok esetében a kijelölt partner fő felelőssége a tervezés és lebonyolítás, szoros konzorciumi egyeztetéssel. Ugyanakkor mindhárom konzorciumi projektcsapat adott munkacsoportjainak horizontális együttműködésében valósulnak meg azok a projektelemek, amelyek nem köthetők kifejezetten egy-egy szakterülethez, illetve a projekt működésének egészét érintik.

A következő lista az elérendő célok megvalósításához szükséges fő tevékenységek áttekintő jellegű, teljességre nem törekvő, csak a meghatározó elemekre koncentráló, rövid bemutatása. A feladatok ellátása a konzorciumvezető szakmai irányítása mellett a konzorciumi partnerekkel történő folyamatos egyeztetéssel, a konzorcium által készített, és a támogató által jóváhagyott *Megvalósíthatósági tanulmány*ban rögzítettek szerint történik. (Az OSZK projektcsapatának vezetésével, illetve közreműködésével elvégzett feladatokat a későbbiekben mutatjuk be részletesebben.)

- ☉ *Online vezetői és információs monitoring rendszer kialakítása*

A konzorciumi partnerek közötti munkafelület biztosítja a projektfeladatok naprakész követését.

- ☉ *Társadalmiasítottan működő kulturális intézmények kiválasztási szempontrendszerének kidolgozása*

Elkészült a módszertani/mentorálási támogatásban részesülő kulturális intézmények kiválasztási szempontrendszere, melyet a szak tárca jóváhagyott.

- ☉ *Módszertani fejlesztés*

A közösségi kezdeményezéseket eredményező közösségfejlesztő folyamatok és kulturális önkéntes folyamatok megalapozása érdekében a meglévő hazai és nemzetközi gyakorlatok adaptálható módszertanná formálása a projekt egyik első alapeladata volt. Az előzetes kutatásra és gyűjtésre támaszkodó módszertani segédlet kidolgozása hat témában történt meg:

- közösségfejlesztés,
 - intézményi önkéntesség, esélyegyenlőség,
 - közösségfejlesztési folyamatok mérése, értékelése,
 - „társadalmiasított” azaz közösségi részvételi alapon működő intézményi modell,
 - mentorálási folyamathoz kapcsolódó minőségbiztosítási rendszer kialakítása.
- ☉ *Módszertani szakmai műhelyek működtetése*
A módszertani anyagok széles körű szakmai bázison alapuló kidolgozása a projektmunka legelejein megkezdődött, az egyeztetések és fejlesztési munkák a szakterületek szakértőinek, az egyes szakmai szervezetek képviselőinek, valamint egyetemi oktatók bevonásával szakmai műhelymunkák keretében valósult meg.
- ☉ *A hat téma módszertani anyagát kötetbe rendeztük és megjelentettük útmutató formában*
- ☉ *Negyedévente egynapos szakmai műhelyek szervezése*
A projekt szakmai megvalósítói, a mentorhálózat és a projektmenedzsmen számára tíz alkalommal került sor szakmai napok szervezésére.
- ☉ *Wiki alapú rendszer kialakítása, a módszertanok feltöltése és folyamatos frissítése*
A 2017 szeptemberétől működő *Cselekvő Közösségek Wiki* (<https://cskwiki.hu/>) a projekt keretében fejlesztett módszertanok anyagát tartalmazza, szabadon szerkeszthető közösségi enciklopédia formában.
- ☉ *Országos mentorhálózat kialakítása és működtetése. Mentorok felkészítése*
A mentorhálózat az SZNM–MOKK irányításával működik. Az ország 18 megyéjében azzal a céllal jött létre és kezdte meg a munkát 2017 tavaszán, hogy szakmai segítséget nyújtson a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program által megvalósuló közösségfejlesztő folyamatok elindításában és véghezvitelében, illetve, hogy elősegítse a lakosság és a kulturális intézmények közötti hatékonyabb együttműködést.
A mentorok felkészítésének alapját 120 óras képzésük jelentette, melyet még kiegészített egy közösségi tervezés témájú háromnapos képzés, illetve szupervíziós tanácsadás, továbbá havonta egy alkalommal konzultációs szakmai műhelymegbeszélésen vettek részt.
- ☉ *Mintaprojektek kialakítása a kulturális intézmények együttműködésének elősegítése céljából*
- Az ország 18 megyéjében 25, a helyi identitástudatot erősítő, a helyi értékeket bemutató mintaprojekt valósult meg, az elért eredményeket kisfilmek is bemutatják és egy összegző kiadvány is készül.
- A TOP nyertes projektek népszerűsítése rendezvényekkel és kiadványokkal az NMI Nkft.-hez rendelt feladat.*
- ☉ *Gamification*
A projekteredményeket, illetve a három szakterületet bemutató online és offline közösségi játékok fejlesztését az NMI Nkft. csapata irányította; a könyvtári területre vonatkozó tervezést, kérdések és játékok összeállítását az OSZK Könyvtári Intézet projektcsapata végezte.
- ☉ *Tanulmányutak, szakmai műhelyek szervezése*
- 4 napos tanulmányutak szervezése és lebonyolítása Európában.
A szervezést az SZNM–MOKK végezte, a könyvtári szakterületen dolgozó kollégáknak Budapest és Pest megye kivételével bármely intézményből lehetőségük volt jelentkezni a tanulmányutakra, így több könyvtáros kolléga is részt vett a tapasztalatcsereken.
 - 3 napos tanulmányutak szervezése és lebonyolítása Magyarországon.
Az NMI Nkft. által szervezett utakon a könyvtári szakterület munkatársai résztvevőként, de több esetben a könyvtárak helyszíneként is bekapcsolódtak a programokba.
 - Módszertani kiadvány szerkesztése és megjelenítése a tanulmányutak beszámolóiból
A külföldi és belföldi tanulmányutak beszámolóit közös kötetben fognak megjelenni a projekt befejezéséig az SZNM–MOKK és az NMI Nkft. szerkesztésében.
- ☉ *Az aktív közösségek megismerkedését, tapasztalatcserejét szolgáló egynapos szakmai műhelyek szervezése, lebonyolítása.*
2019 januárjától az OSZK KI projektcsapata 18 megyében szervezte meg az aktív közösségek találkozóit, amelyek során a közösségek bemutatták tevékenységüket, és egymást jobban megismerve új kapcsolatok, együttműködések is körvonalazódtak.
- ☉ *Kulturális intézmények felkészítése működésük társadalmiasítására. Szakmai találkozók szervezése, lebonyolítása a társadalmiasított kulturális intézményi működés lehetőségeinek áttekintésére*
A projekt egyik kiemelt célja a társadalmiasítás,

azaz a kulturális intézmények közösségi részvételi alapú működésének módszertani támogatása: a projekt megvalósítási időszakának végére a három szakterületen együttesen 54 intézmény működik társadalmiasítottan. A könyvtári területen 18 ilyen intézményi működés kialakítására kerül sor. A munkát, illetve a módszertan széles körben történő megismertetését a szakemberekkel többek között regionális szakmai találkozók megrendezése is támogatja.

- ☉ *Kulturális közösségfejlesztés gyakorlata (60 órás képzés kidolgozása, akkreditálása, lebonyolítása)*

Ugyancsak kiemelt projekt cél, hogy 420 szakember képzése történjék meg a projekt végéig annak érdekében, hogy a képzés során elsajátított modelleket, módszertanokat a végzett hallgatók alkalmazni tudják országwide a kulturális intézményekben.

- ☉ *Országos és nemzetközi szakmai konferenciák szervezése és lebonyolítása, a konferenciák előadásainak publikálása.*

A projekt három évében a három konzorciumi partner szervezésében három nemzetközi tudományos konferencia megrendezésére került sor neves hazai és külföldi szakemberek közreműködésével. A műhelymunkákra is lehetőséget nyújtó szakmai tapasztalatcserék középpontjában a múzeumi, könyvtári és közművelődési intézmények partnerisége és a helyi közösségekkel kialakított összefogás állt – mindhárom évben egy-egy szakterületre fókuszálva. További két konferenciát – a projekt nyitó-és zárókonferenciáját – az SZNM–MOKK szervezte/szervezi.

- ☉ *Megyei szakmai műhelynapok – A közösségfejlesztési folyamatok és kulturális önkéntes programok által érintett települések képviselőtestületei és hivatali munkatársai számára szakmai műhelyek szervezése*

Az OSZK KI projektcsapat feladata volt a Közép-Magyarországi régió – azaz Budapesten és Pest megyén kívül – mind a 18 megyében egynapos szakmai műhely szervezése, a település vezető testületei számára a projekt, illetve *A helyi identitás és kohézió erősítése* TOP-5.3.1-16 és TOP-6.9.2-16 című felhívásokhoz való kapcsolódás bemutatása.

- ☉ *6 órás akkreditált képzés kidolgozása, lebonyolítása köztisztviselők számára*

Az SZNM–MOKK által fejlesztett és szervezett

köztisztviselőknek szóló akkreditált képzésre 18 alkalommal került sor.

- ☉ *Kutató-fejlesztő tevékenységek*

Hét kutatás zajlott a Nemzeti Művelődési Intézet koordinálásával, a másik két konzorciumi partner kutató-fejlesztő projektszervezetjének közreműködésével:

- Magyarország múzeumok, könyvtárak és közművelődési intézmények reprezentatív felmérése (munkacím: Kulturális intézmények reprezentatív felmérése (KIRF)).
- A mentorhálózat működésének monitoringja.
- A kulturális közösség-szervezés gyakorlata.
- A kulturális intézmények társadalmiasításának hatásmérése.
- A projekt mentorai és kérdezőbiztosai által a közösségfejlesztési folyamatban érintett települések véleményformálóival végzett kvalitatív kutatás.
- A projekt közösségfejlesztési folyamatának mérése.
- Delfi jövő- és trendkutatás.

- ☉ *Kommunikáció és disszemináció; Kötelező tájékoztatás, nyilvánosság*

E tevékenység keretében – többek között – arcuattervezést, grafikai- és kiadványtervezést, szerkesztést végeztünk, menedzseljük a nyomdai gyártást, kialakítottunk és működtettünk szakmai és lakossági tájékoztatást szolgáló online felületeket és adatbázisokat. E feladatkörbe tartozik a PR és egyéb kommunikációs tevékenységek folyamatos ellátása. E tevékenység kiemelt szerepű volt, mert a partnereket közvetlenül kapcsolta a projekthez a rendezvényszervezés. Mindezek mellett országos szintű kommunikációs kampányok zajlottak, és a konzorciumi partnerek arra is vállalkoztak, hogy a meglévő szakmai folyóirataikat a projektet népszerűsítő és bemutató tematikus különszámokkal jelentetik meg.

A könyvtári projektszervezet működése, együttműködés a konzorciumi partnerekkel, tevékenységek, eredmények

A továbbiakban az OSZK által vállalt feladatokról, illetve a könyvtári területet érintő tevékenységekről, valamint néhány, a konzorciumi partnerek közös fejlesztésében és rendezésében megvalósult, de a szakterület számára is jól hasznosítható eredményről számolhatunk be részletesebben, bár a teljesség

igénye nélkül, hiszen a feladatok rendszere rendkívül szerteágazó.

Az OSZK által végzett tevékenységek nagy része lezárult vagy a végső megvalósítás fázisában, folyamatban van. A projekt egészére vonatkozó, a konzorcium által az első két évben megvalósított tevékenységekről, illetve 2019-ben a projekt végén az eredményeket tartalmazó kommunikációs kiadványok adnak tájékoztatást (ld. az eddig megjelent anyagokat: <https://cselekvokozossegek.hu/eredmenykommunikacio/>).

Összefoglaló adatok az OSZK által végzett tevékenységekről

- ☉ Összesen 58 rendezvény, több esetben a kapcsolódó sajtótájékoztató lebonyolításával Budapesten és országszerte.
- ☉ A résztvevők száma egy-egy rendezvényen:
 - a megyei és regionális szakmai napokon alkalmanként 40–60 fő,
 - az együttműködést segítő alkalmakon 100 fő,
 - a két napos nemzetközi tudományos konferencián 260 fő.
- ☉ A rendezvényen résztvevők száma összesen több mint 2000 fő.
- ☉ Az akkreditált képzés kurzusainak száma 7, melyeken mindösszesen 144 fő vett részt.
- ☉ Hat megyében a mentorok munkájának folyamatos támogatása (megyénként 3–4 fő).
- ☉ Hét kiadvány készül el az OSZK gondozásában.
- ☉ Elkészült és folyamatosan gondozott a projekt közösségi enciklopédiája, a Cselekvő Közösségek Wiki.

Módszertani fejlesztés

A közösségi kezdeményezéseket eredményező közösségfejlesztő folyamatok és kulturális önkéntes folyamatok megalapozása érdekében módszertani segédleteket (útmutatókat) hoztunk létre.

A projekt első félévében megtörtént a módszertani útmutatók anyagának fejlesztése, hiszen a szakmai elvek kialakítása, a fogalmak tisztázása, rendszerbe foglalása képezte az alapját a további munkának. Az elméleti megalapozás mellett fontos szerepet kapott az egyes témák modelljeihez kapcsolódó jó példák, átvehető gyakorlatok összegyűjtése és publikálása is. A hat témának megfelelően hat munkacsoport alakult, amelyekben a konzorciumi partnerek – így az OSZK – projekt munkatársai, valamint a múzeumi,

könyvtári, közművelődési szakterület kiváló, meghívott szakemberei, egyetemi oktatók, szakmai és civil szervezetek képviselői vettek részt. A könyvtári területről a balatonszemesi Latinovits Zoltán Művelődési Ház, Könyvtár és Múzeum, az egri Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár, a pécsi Csorba Győző Könyvtár, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum és az Országos Széchényi Könyvtár szakértőit kértük fel.

A módszertani fejlesztések alapján valósulnak meg európai uniós forrásból a TOP-5.3.1-16 és TOP-6.9.2-16 *A helyi identitás és kohézió erősítése* közösségfejlesztő projektek. A fejlesztéseket nyomon követjük, a tapasztalatokat, jó gyakorlatokat és a kulturális közösségi példákat folyamatosan gyűjtöttük, és ezekkel kiegészítettük a módszertani útmutatókat. A módszertani fejlesztések eredményeképpen hiánypótló szakanyagok, kiadványok jöttek létre, amelyek több szinten hasznosulnak a kulturális intézményekben, a szakemberek, a szakmai továbbképzés, és a felsőoktatás számára.

Az OSZK projektcsapatának szervezésében a módszertani fejlesztés eredményeit két szakmai napon mutatták be a munkacsoportok. Első alkalommal 2016 decemberében került sor a tartalmi elemek megvitatására, illetve a „world café” módszer alkalmazva, műhelymunka keretében születtek további kiegészítések. 2017 március elején újabb módszertani szakmai műhelynap keretében, a könyvtárszakmai szervezetek bevonásával, széles körben került sor a továbbfejlesztett anyagok, modellek prezentálására. A korreferátumok megtartására a Civil Közösségi Házak Magyarországi Egyesülete, a Csongrád Megyei Könyvtárosok Egyesülete, az Eszterházy Károly Egyetem, a Könyvtáros Tanárok Egyesülete, a Kulturális Központok Országos Szövetsége, a Magyar Irodalmi Emlékházak, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Magyar Népművelők Egyesülete, a Népművészeti Egyesületek Szövetsége, az Országos Közgyűjtemények Szövetsége, a Pulszky Társaság – Magyar Múzeumi Egyesület, a Tájházaszövetség, a Területi Művelődési Intézmények Egyesülete képviselőit kértük fel. Észrevételeiket, javaslataikat beépítettük az útmutatókba. Ezzel megkezdődött a projekteredmények szakmai közönség számára történő disszeminációja.

A hat módszertani útmutató

- ☉ *Közösségfejlesztés módszertani útmutató magyar és angol nyelven, fogalomtárral*
Az útmutató a közösségfejlesztési folyamatok

tervezését és megvalósítását támogatja. A *Helyi identitás és kohézió erősítése* című a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program nyertes településeinek, helyi közösségek munkatársainak, szakembereinek, intézményeknek, szervezeteknek nyújt módszertani-szakmai segítséget helyi közösségi cselekvő programjuk megvalósításához.

- ☉ *Gyakorlati útmutató intézményi önkéntes programok létrehozásához és működtetéséhez* magyar, illetve rövidített angol verzió

Az összeállítás célja, hogy választ kínáljon a nyitott kérdésekre, inspirációt nyújtson az önkéntesség kezeléséhez, s nehéz helyzetekre is megoldási javaslatokat ajánljon.

- ☉ *A kulturális intézmények társadalmiasított működési módja. Módszertani útmutató a közösségi részvételen alapuló működtetéshez.* Átdolgozott kiadás, 2019.

A közösségi részvételi alapú működési mód a helyi lakosokat és közösségeiket, azok igényeit, érdeklődését, szándékait helyezi a középpontba, egyúttal megkérdézi és aktív cselekvőként, a tevékenységek formálójaként és megvalósítójaként be is vonja őket. E folyamatok módszereit, eszközeit mutatja be a kiadvány. (Eredeti kiadás: *Kulturális intézmények társadalmiasított működtetése módszertani útmutató*, 2017.)

- ☉ *Esélyegyenlőségi módszertani útmutató*

A gyakorlatban is használható tanácsokat, eszközöket, praktikát nyújt ahhoz, hogyan érvényesítsük az esélyegyenlőség szempontját a kulturális intézmények működtetésében.

- ☉ *A Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás EFOP-1.3.1-15-2016-00001 kiemelt projekt kulturális közösségfejlesztési mentorhálózatának minőségbiztosítási terve*

Az OSZK projekt munkatársai valamennyi útmutató létrehozásában – fejlesztésében, megírásában, szerkesztésében, lektorálásában – szerepet vállaltak. A módszertani útmutatók letölthetők a projekt honlapjáról: <https://cselekvokozossegek.hu/tudastar/utmutatok/>.

Módszertani szakmai napok szervezése

A projekt szakmai megvalósítói, a mentorok és a projektmenedzsmenst számára összesen tíz alkalommal került sor egynapos szakmai rendezvényre, melyet három alkalommal (minden évben egyszer) az OSZK szervezett. A nemzeti könyvtár Dísztermében láttuk vendégül a projektben dolgozó munkatársakat, elő-

ször 2017. augusztus 28-án. A program egyik célja az volt, hogy valamennyi projekt munkatárs, különösen az ország településein tevékenykedő, a kulturális intézményekkel kapcsolatokat ápoló vagy éppen kialakító mentorok, átfogó képet kapjanak a könyvtárak közösség-szervező, közösségépítő-fejlesztő tevékenységeiről. Ezt a délelőtti folyamán elhangzó előadások tették lehetővé, amelyek azon túl, hogy konkrétan kapcsolódtak a projekt kiemelt módszertani fejlesztési feladataihoz – a közösségfejlesztés, önkéntesség, esélyegyenlőség témákhoz – megalapozták a délutáni workshop-koncepciót is.

Az elhangzott előadások a következők voltak: *Jávorka Brigitta: Közösségfejlesztés könyvtári környezetben.* Elmélet és nemzetközi jó gyakorlatok; *Péterfi Rita: Olvasásfejlesztés Pest megye kistépüléseinek könyvtáraiban;* *Mikolasek Zsófia: Könyvtármozi és más közösségépítő jó gyakorlatok;* *Csepányi Zoltán: A Nagy Könyves Beavatás országos olvasásnépszerűsítő program;* *Csobán László: Hátrányos helyzetűek a könyvtárbuszon.*

2018-ban szintén augusztus 28-án rendeztük meg a szakmai napot. Ebben az időszakban vált aktuálissá a felkészülés a projekt egyik fontos célkitűzésének megvalósítására: a kulturális intézmények (múzeumok, könyvtárak, közművelődési intézmények) „társadalmiasításának” folyamata elindult. A kulturális intézmények társadalmiasított működési módja tulajdonképpen nem más, mint a közösségi részvételen alapuló működtetés. A szakmai nap első előadója *Dr. Arapovics Mária*, a projekt szakmai vezetője a Szabadtéri Néprajzi Múzeum – Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ részéről a közösségi részvétel folyamatának lépéseit, elméletét mutatta be. Ezt követően a közművelődési és a könyvtári szakértők is prezentálták a témához kapcsolódó szakterületi sajátosságokat.

A közösségi részvételi alapú intézményi működésnek fontos építőkövei azonosíthatók a könyvtárakban – a feladat többek között az áttekintés, tudatosítás, rendszerben gondolkodás és tevékenykedés, bővítés. *Pumerscheinné Bedekovity Zóra* könyvtárigazgató bemutatta, hogy ennek a szemléletnek a Paksi Pákolitz István Városi Könyvtárban milyen elemei találhatóak meg a helyi közösségek befogadásától az önkéntesek részvételéig. *Kőszegi Réka* és *Károlyiné Ispán Lilla* a főtí Városi Könyvtárból *KönyvForduló – könyvtárosok, városszépítők, környezetvédők, önkéntesek a közösségért* címmel tartott előadást. A kezdeményezés egyik erőssége, hogy a könyvtár és a helyi civilek összefogásával valósították meg egy külföldi példa könyvtári adaptálását.

Nagyon fontosnak tartjuk, hogy bemutassunk olyan szakembereket, illetve a tevékenységüket, akik erőforráshiányos környezetben érnek el komoly eredményeket. *Gajdó Ágnes*, a Ráckeresztúr Könyvtári, Információs és Közösségi Hely könyvtárosa egy régi szolgálati lakás 35 négyzetméterén működő a községi könyvtárnak a településben betöltött, meghatározó szerepébe avatott be bennünket. A könyvtárban sokféle kulturális eseményt rendeznek, hirdetnek pályázatokat (fotó- és videó), rendeznek kiállításokat is, pl. *Ráckeresztúr régen és ma*, *Időutazás a múltba*. Jelentős a helytörténeti dokumentumok összegyűjtésére irányuló törekvés. A *Ráckeresztúri Hirmondó* című helyi lapban felhívták a figyelmet, hogy a könyvtár szeretné összegyűjteni a helytörténeti dokumentumokat a lakóktól. Az iskolai közösségi szolgálat népszerű a könyvtárban, sok mindenben kapnak a diákoktól segítséget (szkenelés, fotózás, cikkírás, grafikák készítése). A rendezvényekről rendszeresen beszámolnak a *Fejér Megyei Hírlapban*.

Ezen a szakmai napon az OSZK is bemutatkozott: *Fehér Miklós*, a Könyvtári Intézet igazgatója felelevenítette a Közösségek Hetén itt megrendezett *Együtt lenni, polcra tenni* programot, a délutáni workshop alkalmával pedig a résztvevők kipróbálhatták a *Széchenyi-kódot*. A *Széchenyi-kód* az OSZK adaptálható, közösségépítő ismeretátadási programja, amelyet a Múzeumok Éjszakáján mutattunk be a Családok Éve és a Széchenyi család tiszteletére. A műhelymunkát *Fekete Eszter*, az Országos Széchenyi Könyvtár Kéz-

irattárának munkatársa vezette.

Az OSZK szervezésben harmadik alkalommal 2019. június 26-án került sor szakmai napra, amelynek programját az aktív közösségek megyei találkozóján elhangzott válogatott előadásokból állítottuk össze. Ebben az esetben is arra törekedtünk, hogy meghívott vendégeink között a könyvtári terület képviselői is megjelenjenek. Így *Varga Zoltán*, a Szigetvári Városi Könyvtár igazgatója, a Szigetvári Várbaráti Kör elnöke, aki a könyvtár és közösség együttműködését mutatta be. *Egy községi könyvtár szerepe a közösségépítésben* címmel *Kocsisné Benkő Beáta*, a balástyai Gémes Eszter Könyvtár igazgatója tartott inspiráló előadást.

A noszvaji *Meseút* az ország első meseterápiás tanösvénye kicsiknek, nagyoknak, időseknek és fiataloknak, családoknak. Hogyan jött létre, működik? – erről *Tátrai Vanda* beszélt a *Meseút Önszervező Közösség* képviselőjében. *Közösségépítés a panelok közt* – Pécsen ezt a Mosolymanók szervezik. Képviselőjük, *Vörösné Deák Andrea* elmondta, hogy az egyesület tagjai számára legfontosabb a gyerekek, családok számára fontos ügyek felkarolása, programok szervezése.

Emberi méltóság és segítségnyújtás – kulcs a jövőhöz. A kaposvári Vadvirág Alapítvány szakmai igazgatója, *Kárpáti Anikó* előadásának címe méltó megfogalmazása az országban tevékenykedő közösségek filozófiájának, és méltó lezárása volt a szakmai nap első részének.

1. kép: *Varga Zoltán*, a Szigetvári Városi Könyvtár igazgatója tart előadást (Szakmai nap, 2019. június 26., Magyar Nemzeti Galéria)

Fotó: *Bodóczy Zoltán*, OSZK

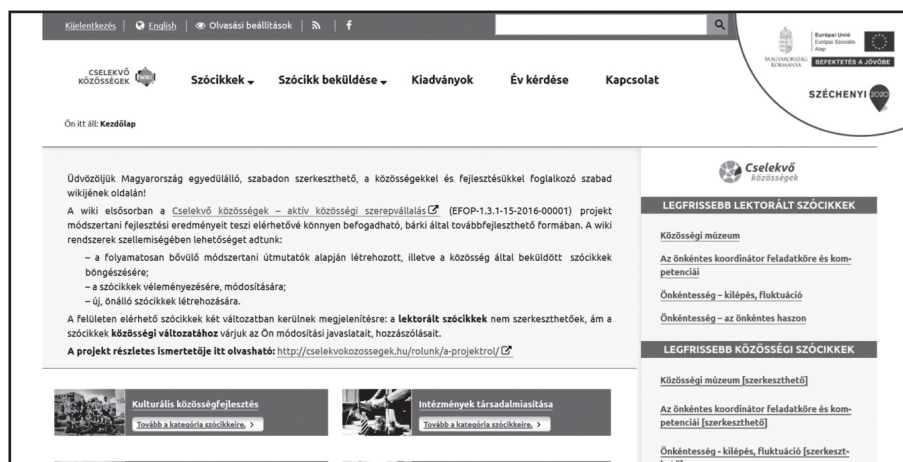
Az előadók prezentációi nyomán kirajzolódtak a hazai közösségek szerveződésének, működésének jellemzői, miközben két aspektusból nyújtottak rálátást a munkájukra: egyrészt a közösségek építése, fejlesztése felől, másrészt arról, miként támogatja, szervezi egy helyi kulturális intézmény – jelen esetben a könyvtár – a közösségi életet.

Módszertanok wiki alapú rendszerbe történő feltöltése, folyamatos frissítése – wiki rendszer kialakítása

A wiki alapú rendszer kialakítása, fejlesztése, fenntartása, a tartalom menedzselése az OSZK projektfeladata volt. Már a projekt elején megkezdődött a későbbikben *Cselekvő Közösségek Wikinek* elnevezett rendszer tervezése, a tartalomszolgáltatás módszerének kidolgozása, majd a technikai keret fejlesztése, a konzorciumi partnerekkel egyeztetve. A cél az volt, hogy a projekt módszertani fejlesztéseinek eredményeit, azon túl, hogy kötetekbe rendezve is megjelen-tjük, könnyen kezelhető, kereshető és folyamatosan fejleszhető, bővíthető formában is közreadjuk. Eh-

hez megfogalmaztunk néhány alapvető kritériumot: a weboldal legyen modern, amellet, hogy szolgáljon böngészhető, kereshető hasznos információkkal a szakmai és a nagyközönség számára, biztosítson lehetőséget részükre nem csak a meglévő tartalmak szerkesztésére és kommentálására, de önálló tartalmak létrehozására is. Elkészült az angol nyelvű változat is, amelyet folyamatosan bővítünk.

A másik kiemelten fontos szándékunk és feladatunk az volt, hogy megoldjuk az akadálymentesítést, azaz, hogy a webes tartalmakat könnyen befogadhatóvá, értelmezhetővé tegyük a hátrányos helyzetű internethasználók számára is. Ennek megvalósítása érdekében a WCAG 2.0 Akadálymentesítési Útmutató (Web Content Accessibility Guidelines 2.0) emelt szintű akadálymentességre vonatkozó (AA szint) elvei szerint jártunk el, akadálymentességi szakértőt és fogyatékossgal élő személyeket is bevonva a munkafolyamatba. Tanúsítványt kaptunk arról, hogy a weboldal megfelel az emelt szintű akadálymentesség követelményeinek, és külön gondot fordítunk arra, hogy ezt folyamatosan szinten tartsuk.

1. ábra: A Cselekvő Közösségek Wiki kezdőlapja <https://cswiki.hu>

Országos mentorhálózat kialakítása, működtetése

A *Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás* EFOP-1.3.1-15-2016-00001 számú kiemelt projekt keretein belül 18 megyében hoztunk létre az egész országot lefedő mentorhálózatot. Mindhárom intézmény szakmai vezetői, illetve érintett munkatársai részt vettek a mentorok kiválasztási folyamatában. A kulturális közösségfejlesztő mentorok feladata a

Terület- és Településfejlesztési Operatív Program keretében meghirdetett *A helyi identitás és kohézió erősítése* TOP-5.3.1-16 és TOP-6.9.2-16 című pályázat nyertes településeinek, közösségeinek szakmai-módszertani segítség nyújtása a közösségfejlesztői folyamatok tervezésében, elindításában és megvalósításában. Feladataik közé tartozott továbbá a lakosság, a közösségek és a kulturális intézmények szorosabb és hatékonyabb együttműködésének ösztönzése és támogatása, valamint a *Cselekvő közösségek – aktív*

közösségi szerepvállalás projekt célkitűzéseire kapcsolódó egyéb feladatok ellátása.

A mentorhálózat irányításának sajátos adottsága, hogy bár a hálózat országosan egységes, valamint a mentorok munkáltatója a Szabadtéri Néprajzi Múzeum, az irányítás a három konzorciumi partner által felállított koordinációs csoporton keresztül valósul meg. A könnyebb átláthatóság érdekében a konzorciumi partnerek „felosztották” maguk között a régiókat, az OSZK projektmunkatársai hat megye mentorainak munkáját koordinálják (megyéenként 3–4 fő). Feladatkörükbe tartozik a mentorhálózat munkarendjének kialakítását követően a napi kapcsolattartás a mentorokkal, a mentorhálózat és a szakmai csapatok közötti kommunikáció elősegítése. A mentor-koordinátor munkatársak és a mentorok munkájára, együttműködésére támaszkodva valósultak meg többek között az aktív közösségek megismerkedését, tapasztalatszerését szolgáló egynapos szakmai műhelyek, valamint a közösségfejlesztési folyamatok és kulturális önkéntes programok által érintett települések képviselőtestületei és hivatali munkatársai számára szervezett szakmai műhelynapok is.

A mentorok havonta egy alkalommal szakmai műhelyen vettek részt. Ezeknek a találkozónak a szervezését és lebonyolítását a konzorciumi partnerek felosztották egymás között. Az OSZK által szervezett tíz műhelynapra a nemzeti könyvtárban került sor. Ezek az összejöveteleken lehetőséget biztosítottunk arra is, hogy a résztvevők vezetett séták keretében megismerjék a nemzeti könyvtár gyűjteményeit, szolgáltatásait és aktuális kiállításait.

Mintaprojektek kialakítása a kulturális intézmények együttműködésének elősegítése céljából – kulturális alapú közösségfejlesztés

A mintaprojektek olyan, a helyi identitástudatot, társadalmi szerepvállalást erősítő programok, (adaptable modellek), amelyek létrehozásának alapfeltevétele volt a múzeumi, könyvtári és közművelődési szakterület együttműködése, közösségek, civil szervezetek, önkormányzat bevonásával. Célunk, hogy ezek a modellek mintát adjanak a helyi közösségek, lakosok számára a saját erőforrásaik felmérésére, újszerű hasznosítására, a kreatív ipar fejlesztésére pl. a kulturális turizmus területén. E projekteleme megvalósításának fő felelőse az SZNM-MOKK és az NMI volt, azonban az OSZK projektszervezőből is több munkatárs vett részt a folyamatban.

17 megyében összesen 25 mintaprojekt született, köztük több olyan, ahol a vezető szerepet is a könyvtár látta el. Valamennyi mintaprojektet felsoroljuk, hiszen inspirációként szolgálhatnak kulturális, közösségi programok, fejlesztések kidolgozására, bevezetésére, a helyi együttműködésre.

Baranya megye

Szigetvári Várbaráti Kör: „Zrínyiek nyomában” interaktív térségi vetélkedősorozat
Régi Mesterségeket Felelevenítő Egyesület: Nagypall Kézműves Ház Csuémúzeum és Szakmai Könyvtár

Bács-Kiskun megye

Petőfi Szülőház és Emlékmúzeum: Kiskőrös 300

Békés megye

Erkel Ferenc Kulturális Központ és Múzeum Nonprofit Kft.: Németvárosi olvasókör hagyományainak felélesztése
Békéssy János Helytörténeti és Hagyományőrző Egyesület: A múlt velünk él!

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Matyó Népművészeti Egyesület: Matyó értékek újratöltve
Herman Ottó Múzeum: Cselekvő önkéntesek a Herman Ottó Múzeumban

Csongrád megye

PROVITA Segítő Szolgálat: Történelem, hagyomány Pitvaroson
Művelődési Központ és Városi Galéria: CsongrádON – Városismereti kalandjáték közösségi kidolgozása

Fejér megye

Szép Jelen Alapítvány: Emlékörző bányász utódok

Hajdú-Bihar megye

Téglási Városi Könyvtár és Közművelődési Intézmény: Együtt tenni jó!

Heves megye

Fekete István Könyvtár, Kulturális és Szabadidő Központ: Cselekvő „Értékek” – Szorgalmasan, mint a méhek!

Jász-Nagykun-Szolnok megye

Tiszatenyői Közös Önkormányzati Hivatal: „Vándorló Bográcsok” – kulturális és gazdasági együttműködés a Törökszentmiklósi Járásban

Komárom-Esztergom megye

Baj Község Önkormányzata: tegNAP, Baj
Magyary Zoltán Népfőiskolai Társaság: „Zsák a foltját” IKSZ+Mintaprojekt

Nógrád megye

Salgótarjáni Közművelődési Nonprofit Kft.: Kerülj képhe! – Utcai művészet a kultúráért
Nógrád Turizmusáért Egyesület: Székely-palóc lakodalmom

Somogy megye

Tabi Városi Könyvtár: A grafikus fejedelem nyomában

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

TEMI Móricz Zsigmond Művelődési és Ifjúsági Ház Alapítványa: Rejtőzködő értékeink – helyi hagyományok, szellemi, anyagi és kulturális értékek feltárása és nyilvánosságra hozatala kisközösségek együttműködésével

Tolna megye

Iregszemcse Község Önkormányzata: Közösségi tér/közösségi szervezéssel Iregszemcsén – Az Ireg-patak partjának új élete

Fürged Község Önkormányzata: Közösségi- és kiállítótér létrehozása a fürgedi Víztornyban

Vas megye

Együtt Bejegyertyánosért Egyesület: „Értékeink helyben vannak”

Veszprém megye

Közép-dunántúli Szövetség az Ifjúságért (KÖSZI): Korlelyomat – Taliándörögd kincsei

Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület: „Kapaszkodj meg ebbe a földre erősen, magyarom.” Érték, tudás, identitás a Somló-Ság kulturális tengelyén

Zala megye

Nagykanizsai Városfejlesztő Kft.: Nagykanizsa – ide tartozunk

A mintaprojektekről egy-egy módszertani kiadvány, illetve kisfilmek is készültek. A filmek megtekinthetőek a következő linken: <http://www.bit.ly/cselekvokozossegek>. Ezen kívül egy szakmai összeállításban tervezzük összegezni az eredményeket, amely elérhető, letölthető lesz a projekt honlapján.

A helyi identitás és kohézió erősítése TOP-5.3.1-16 és TOP-6.9.2-16 számú nyertes pályázatok keretében megvalósított jó gyakorlatok, fenntartható tevékenységek bemutatása és népszerűsítése az NMI Nkft. feladata.

A 18 megyében megrendezett szakmai nap sorozat 2019-ben lezajlott, országos áttekintést nyújtva a TOP pályázatok alakulásáról, a megyei aktivitásról, a *Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás* projekt és a helyi fejlesztések együttműködéséről. A résztvevők aktuális kérdéseiket és tapasztalataikat is megosztották egymással. Megyénként egy, összesen 18 darab, a jó gyakorlatokat bemutató kiadvány is elkészül a projekt zárásáig.

Gamification

A tevékenység keretében online és offline játékok is készültek az NMI projektcsapatának vezetésével, a másik két szakterület szakértőinek közreműködésével. A játékok a szakmai és a nagyközönség számára egyaránt hasznosíthatók. *A Tanulj, gondolkodj, játssz okosan, és építs egy olyan települést, ahol te is szívesen élnél!* – szlogen az online közösségi játék üzenete.

A *Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás* projekt egyik célja egy olyan, a böngészőből is játszható, a gamifikáció elveire épülő játék fejlesztése volt, amelynek segítségével laikusok számára is megismertethetők a projekt eredményei, illetve bemutatathatók a konzorciumi partnerek által lefedett három területen (könyvtár, múzeum, közművelődés) folyó munka.

Az oldalon regisztrálva *Cselekvőváros* lakóihoz csatlakozhat a játékos, és szórakoztató feladatokon keresztül ismerheti meg az értékközpontú, élményalapú, fejlődő és fenntartható környezet kialakítását célzó közösségépítő lehetőségeket. A játék során egy elképzelt, virtuális várost kell fejleszteni, ezt különféle feladatsorok megoldása révén érhetik el a játékosok. A tudásátadás közvetett módon, a virtuális karakterek elbeszélései révén történik, így a játékos úgy tanul, hogy közben jól érzi magát és kikapcsolódik.

Az OSZK projektcsapatából két munkatárs vett részt a gamifikációs alkalmazás kidolgozását segítő munkacsoportban. A munkacsoport első feladata a játék kerettörténetének megírása volt, ez alapvetően meghatározta a játék menetét, működését. A konzorciumi partnerek által delegált munkatársak a képviselt intézmény és szakterület vonatkozásában szerkesztették meg a rájuk vonatkozó kérdéseket, így a játékosok nem csupán a projekt eredményeivel és célkitűzéssel ismerkednek meg, hanem az egyes kulturális területek működésébe is beleláthatnak.

A kerettörténet elkészítését követően ki kellett alakítani a játék grafikai koncepcióját, és meg kellett határozni a technikai működés pontos paramétereit (funkciók, lehetőségek a játékban, regisztráció menete stb.), ehhez állandó kapcsolatot kellett tartani az alkalmazás fejlesztőivel.

A kérdések szakterületi megszerkesztését követően a munkacsoport közösen lektorálta valamennyi tartalmat, és stilisztikailag is összehangolták azokat, hogy kerek, egységes élményben részesülhessenek a játékosok. Miután elkészült a játék kezdeti változata, a munkacsoport következő feladata a játék alapos

tesztelése, a hibák feltárása volt. A játék a (<https://kozossegijatek.hu>) oldalon érhető el.

A platform kiegészítéseként offline környezetben játszható, hagyományos társasjátékok is készültek, amelyek tartalmukban koherensek az online játékkal. A háromféle offline társasjáték egyike a „Cselekvő Péter” kártyajáték, a másik a 16 részből álló óriás „Tangram”, amelyet kifejezetten a szakmai közönségnek készült, a harmadik pedig a teremnyi méretű, 5x5 méteres „Létrák és kötelek”, amely elsősorban laikus közönségnek szól.

Tanulmányutak

A projekt keretében a Szabadtéri Néprajzi Múzeum Európai Unió tagállamaiba szervezett négy napos, a Nemzeti Művelődési Intézet NKft. pedig belföldön kínált három napos tanulmányutakat. A tanulmányutakon a résztvevők könyvtárakat, múzeumokat, kulturális intézményeket és civil szervezeteket látogattak meg és találkoztak aktívan működő közösségek tagjaival, hogy minél több jó gyakorlatot ismerhessenek meg, valamint új, hazai és nemzetközi kapcsolatokat építhessenek.

Külföldre 14 országba (többek között Ausztriába, Hollandiába, Németországba, Horvátországba, Szlovéniába, Olaszországba, Belgiumba, Dániába,

Szlovákiába, Romániába-Erdélybe) látogatott el 239 résztvevő 12 út alkalmával. A fogadó helyszínek között számos könyvtár is volt, amelyeknek hasznos gyakorlatait is megismerhették a résztvevők.

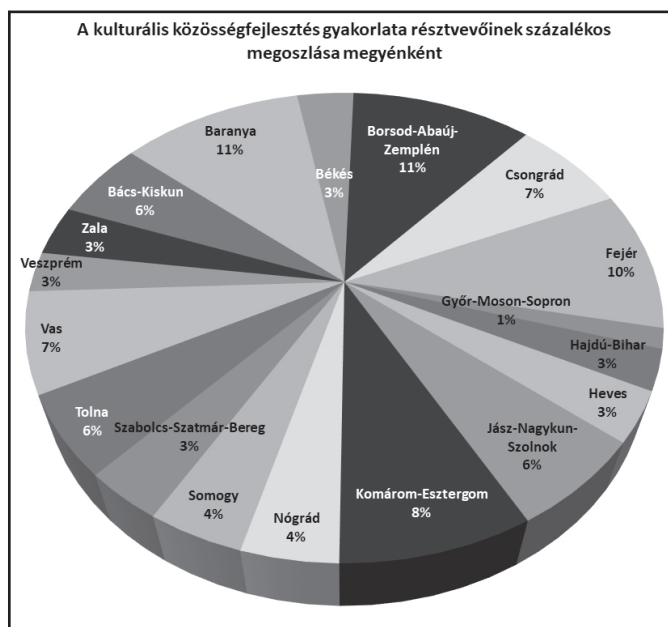
A belföldi 18 út során 18 megyében mindösszesen 1259 résztvevő járt a hazai kulturális intézményekben, köztük 19 könyvtárban is, illetve ismerkedett meg a helyi közösségekkel.

Mind a külföldi, mind a belföldi tanulmányutakon számos könyvtáros is részt vett.

A tanulmányutakról beszámolókat olvashatók a projekt honlapján <https://cselekvokozossegek.hu/hirek-esemenyek/tanulmanyutak/> és ahogy korábban már jeleztük, a projekt végéig kötetben is megjelentetjük a beszámolókat.

A kulturális közösségfejlesztés gyakorlata – 60 órás képzés

A *kulturális közösségfejlesztés gyakorlata* című, a kulturális szakemberek továbbképzési rendszerében akkreditált 60 órás képzés tananyagának fejlesztése a konzorciumi tagok közös munkája volt külső szakemberek bevonásával, és két változatban került kidolgozásra és akkreditációra. A projekt keretében vállalt 420 fő képzése az alábbi bontásban és formációkban valósul meg: konzorciumi partnereként 40,

2. ábra: A kulturális közösségfejlesztés gyakorlaton résztvevők megyék szerinti megoszlása (Készítette: Tóth Júlia, OSZK)

azaz összesen 120 fő tanult a 60 órás kontakt képzés keretében, 300 fő – azaz 100–100 hallgató pedig ún. blended képzésen vett részt. A blended tananyag 30 órányi kontakt képzést, valamint 30 órás, e-learning tananyagra épített képzést foglalt magában.

Az akkreditálást és az elméletet alátámasztó szakmaspecifikus gyakorlati példák beépítését a tananyagba konzorciumi tagok önállóan oldották meg. Az OSZK Oktatási csoportja a fejlesztést és akkreditáltatást követően kulturális szakemberek számára meghirdetett képzésein 145 hallgató, nagyrészt könyvtárosok vettek részt, 7 turnusban. A képzés során a hallgatók azon túl, hogy megismerték a *Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás* projekt célkitűzéseit, elsajátították a projekt keretében fejlesztett módszertanokat, a közösségfejlesztési, esélyegyenlőségi, intézményi önkéntességi, illetve a kulturális intézmények közösségi részvételi alapú (társadalmiasított) működési modelljeit, és képesek lesznek ezek alkalmazására a szakterületükön.

Kutatás

2017-ben nagyszabású kutatás indult a *Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás* projekt keretein belül *Kulturális intézmények reprezentatív felmérése* (KIRF) munkacímen az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Kft., a Szabadtéri Néprajzi Múzeum Oktatási és Módszertani Központ, valamint az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtári Intézet közreműködésével. A kutatás célja átfogó kép megalkotása volt a hazai múzeumi, könyvtári és közművelődési intézményrendszer társadalmi és közösségi beágyazottságáról. A kérdőíves felmérés során fény derült arra, hogy a helyi lakosok és közösségeik miképpen és mekkora mértékben gyakorolnak hatást a kulturális intézményekre, illetve, hogy ezen intézmények milyen mértékben és miképpen veszik figyelembe a helyi lakosság és közösségek igényeit. A precedens értékű átfogó kutatás könyvtári területen az intézmények közösségi alapú működésének, valamint az önkéntesség és esélyegyenlőség jelenlegi állapotának megismeréséhez járult hozzá. A fő konklúzió, hogy a könyvtárak a dinamikusan változó környezetben is képesek reagálni a használók különböző igényeire, ám az önkéntesség és fizikai akadálymentesítés területein kimutathatók a szakmában egyébként ismert hiányosságok, amelyek fejlesztésével nagy mértékben lehetne elősegíteni a könyvtárak társadalmi beágyazottságát. A felmérés legfőbb hozadéka, hogy sikerült számszerűsíteni olyan jellemzőket, amelyek az

eddigyi kutatások fókuszán kívülre estek, így ezek az adatok hasznosíthatók a szakterület stratégiai szintű fejlesztésének támogatására. A kutatási jelentés *Magyarországi múzeumok, könyvtárak és közművelődési intézmények reprezentatív felmérése* címmel jelenik meg a projekt kiadványaként (részelemzést ebben a számban is közlünk).

Ezen túlmenően hat kutatás zajlik/zajlott a Nemzeti Művelődési Intézet koordinálásával és a másik két konzorciumi partner kutató-fejlesztő projektcsoportjának közreműködésével:

- ☉ a mentorhálózat működésének monitoringja,
- ☉ a kulturális közösségszervezés gyakorlata,
- ☉ a kulturális intézmények társadalmiasításának hatásmérése,
- ☉ a projekt mentorai és kérdezőbiztosai által a közösségfejlesztési folyamatban érintett települések véleményformálóival végzett kvalitatív kutatás,
- ☉ a projekt közösségfejlesztési folyamatának mérése,
- ☉ Delfi jövő- és trendkutatás.

A *Delfi jövő- és trendkutatás a múzeumi, könyvtári és közművelődési területen* című kutatási jelentés már megjelent <https://cselekvokozossegek.hu/tudastar/kutatasi-jelentesek/> a további kötetek előkészületben vannak.

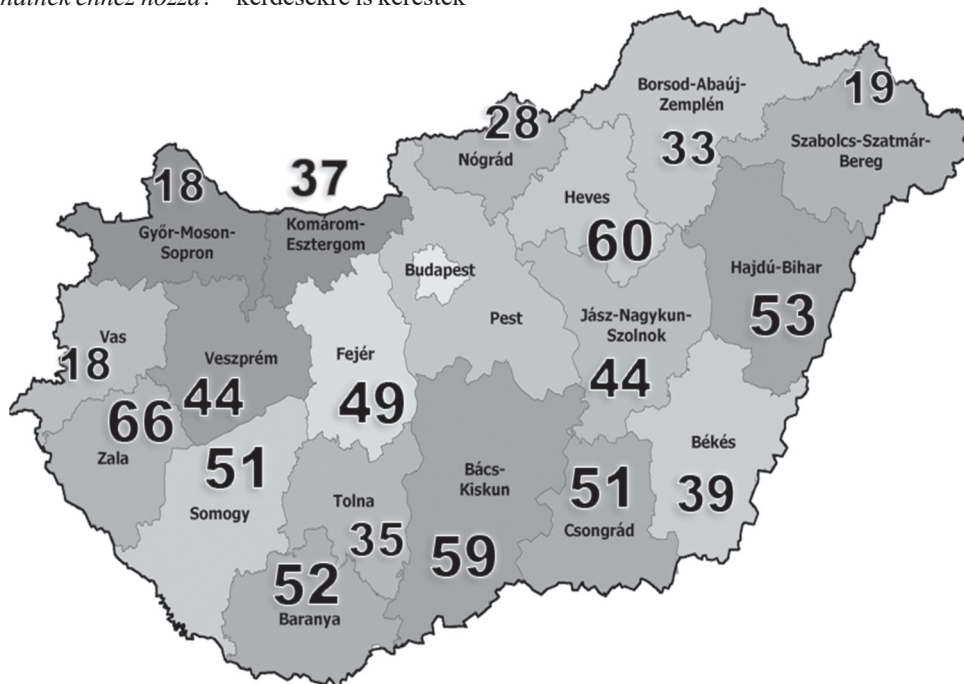
Miért szeretek itt élni? – Megyei szakmai műhelynapok

A közösségfejlesztési folyamatok és kulturális önkéntes programok által érintett települések képviselőtestületei és hivatali munkatársai számára szakmai műhelyek megtervezése, szervezése és lebonyolítása az OSZK feladata volt. A közép-magyarországi régióban, azaz Budapesten és Pest megyén kívül mind a 18 megyében megszerveztük az egynapos szakmai műhelytalálkozókat. A megyei érintettek elérésében, megkeresésében, a helyszíni lebonyolításban a projekt keretében dolgozó kulturális közösségfejlesztő mentorok nélkülözhetetlen munkájára támaszkodtunk. Az első alkalmakat még 2017 nyarán, a TOP-pályázatok beadási időszakában hirdettük meg országosan; két rendezvényt tartottunk ekkor, Kecskeméten és Székesfehérváron, 108 résztvevővel. Az volt a célunk, hogy áttekintsük *A helyi identitás és kohézió erősítése* TOP-5.3.1-16, TOP-6.9.2-16 és a *Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás* konstrukciókat, azok összefüggéseit, módszertani alapjait és a gyakorlati megvalósítás lehetőségeit.

Ebben partnerünk volt *Katona Zsuzsanna*, a Nemzetgazdasági Minisztérium Regionális Fejlesztési Programokért Felelős Helyettes Államtitkárság, Stratégiai Tervezési és Értékelési Főosztály programirányító referense is.

A továbbiakban a szakmai műhelynapok tematikáját – tekintettel arra, hogy a hangsúly áthelyeződött a felkészülésről a már beadott pályázatok megvalósításának kérdéseire – ennek megfelelően átalakítottuk, az előadásokat a projekt munkatársai tartották. *Miért szeretek itt élni? Mit változtatnék a településen? Mivel járulhatnék ehhez hozzá?* – kérdésekre is keresték

a választ a délutáni műhelymunkán a résztvevők. Az ötletek, megoldások kialakítása érdekében áttekintették a részvétel alapú kulturális közösségi programok, események megvalósításának módjait, modellezték a fejlesztési lehetőségeket. Az utolsó megyei szakmai műhelynapra 2018 májusában került sor Győrben. Összesen 756 résztvevő jelent meg a programokon, 434 településről. Számos megyében elfogadta meghívásunkat a megyei közgyűlés elnöke, alelnöke, a megyei jegyző, a települések polgármestere, alpolgármestere is.

3. ábra: A szakmai műhelynapok résztvevőinek száma megyénként
(Készítette: Nagy Andor, OSZK)

Konferenciák

A projekt keretében több konferenciát szervezett a konzorcium, amelyek kiváló alkalmat teremtettek a projekt szakmai eredményeinek közzétételére, a három szakterület kulturális szakembereinek találkozójára, a legfrissebb hazai és nemzetközi jó példák megismerésére, kapcsolatok építésére.

Az OSZK feladata volt a 2018. évi, II. nemzetközi tudományos konferencia tervezése, szervezése, megrendezése. *A Partnerségben a könyvtárral – In Partnership with Libraries* című konferenciára és a kapcsolódó sajtótájékoztatóra 2018. október 15–16-án került sor Debrecenben, a Kölcsey Központban. Az eseményt az Emberi Erőforrások Minisztériuma

részéről *Dr. Vitályos Eszter* európai uniós fejlesztéspolitikáért felelős államtitkár nyitotta meg, és köszöntőt tartott a három konzorciumi partnerintézmény vezetője. A konferencia két napján a 240 résztvevő 31 előadás, bemutató, valamint kerekasztal-beszélgetés keretében ismerkedhetett meg a hazai és külföldi innovációkkal, jó gyakorlatokkal.

A konferencia koncepciójának kialakításakor fő szempontunk az volt, hogy valamennyi szekció/témaötlet segítse a projekt célkitűzéseinek, tevékenységeinek prezentálási lehetőségét, hiszen a közösségfejlesztés, társadalmiasítás, esélyegyenlőség, önkéntesség, módszertana, problematikája, hazai és külföldi eredményei minden téma kapcsán kifejtethetők.

A konferencia két napján az együtt gondolkodás fókuszában az intézmények közösségfejlesztő, közösségépítő szerepe, illetve az ezt támogató online és offline módszerek, jó gyakorlatok bemutatása állt. A számos szekcióelőadás során az előadók érintették azokat a sarkalatos területeket, amelyek mentén a fejlesztések a nemzetközi trendekkel összhangban elengedhetetlenek – mint pl. digitalizálás – online közösségek, olvasásfejlesztés, közösségépítés-fejlesztés, korszerű térszervezési megoldások adaptálása. Megismerhették a résztvevők a projekt keretében lezajlott Kulturális intézmények reprezentatív felmérése kutatás eredményeit, illetve kerekasztal-beszélgetésre is sor került a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) nyerteseivel, akik számára a *Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás* projekt szakmai és módszertani támogatást nyújt. A szekciókban a projekt keretében fejlesztett kiscsörszi, tiszánánai, salgótarjáni, kiskőrösi mintaprojekteket is

bemutatták a szervezőik.

Az előadók között szerepeltek a könyvtári, a múzeumi, közművelődési terület neves hazai, határon túli és külföldi szakértői, többek között Nagy-Britanniából, Olaszországból, Finnországból, Lengyelországból, Horvátországból, Romániából és Ausztriából. Két nagy hatású előadót külön is érdemes megemlíteni: *Pier Luigi Sacco* professzort, a milánói International University of Languages and Media Egyetem Gazdaságtan, Marketing és Kreativitás Doktori Program igazgatóját, aki előadásában a könyvtárakat mint társadalmi hatású színtereket mutatta be. *Neil Fitzgerald*, a British Library digitális kutatással foglalkozó részlegének vezetője rámutatott, hogy a könyvtáraknak a digitális gyűjteményeik használatát nemcsak lehetővé kell tenniük, de támogatásukról kell biztosítaniuk bárkit, aki ezeket izgalmas és innovatív módon kívánja felhasználni.

2. kép: Neil Fitzgerald, a British Library digitális tudással foglalkozó részlege igazgatójának előadása
(Fotó: Fejes Márton)

A konferenciákról részletes információk találhatóak, illetve az előadások diái és hanganyaga letölthető a www.cselekvokozossegek.hu/konferenciak/ oldalról. Publikáljuk a konferenciakötet is, amely elektronikus formában fog rövidesen megjelenni a projekt honlapján.

Az aktív közösségek megismerkedését, tapasztalatcseréjét szolgáló egynapos szakmai műhelyek szervezése, lebonyolítása

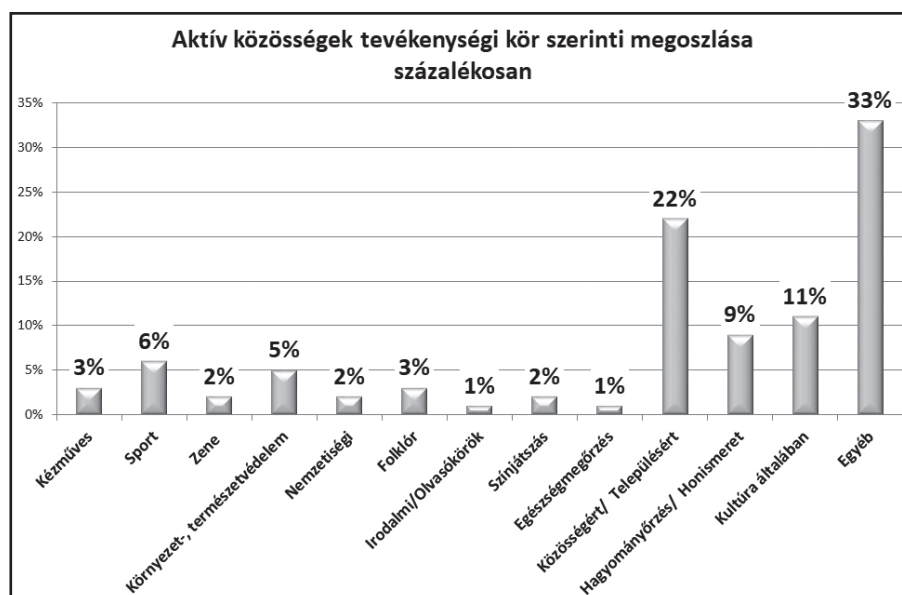
Idén ismét 18 megyében szervezett az OSZK projektcsapata szakmai találkozókat, most a megyékben működő közösségek megismerkedését, tapasztalatcseré-

jét elősegítve. A rendezvénysorozat megszervezésében a mentorok biztosítottak ez esetben is számunkra a helyismeretükre, szakmai kapcsolataikra alapozott bázist, mind a meghívott aktív közösségek, mind az előadók tekintetében.

Az aktív közösségek találkozóinak megszervezésével az egyik legfontosabb cél az volt, hogy a szomszédok, települések közösségei megismerjék egymást, kulturális és közösségi tapasztalatokat mutassanak be, ötleteket adjanak egymásnak, valamint az is, hogy fórum létesüljön a lokális kapcsolatok hálózattá szélesítéséhez. A programsorozat Veszprémben indult 2019 januárjában, amelyhez programnyitó sajtótájékoztató is kapcsolódott.

A szakmai napok programjain 18 helyszínen 305 településről 401 közösség 678 képviselője vett részt. Fiatalokat aktivizáló, az időseket, tapasztalataikat, szakmai tudásukat megbecsülő, a hagyományokat életető, lakóhelyüket, környezetüket óvó, gondozó közösségek mutatkoztak be előadással, vettek részt vendégként a programokon. Sok esetben a rendezvénynek helyet adó települések önkormányzati vezetői is bekapcsolódtak a nap eseményeibe.

Az egyes megyékben működő közösségek kirajzolják az ország cselekvő közösségeinek térképét, sokszínűségét, rendkívül figyelemre méltó érték- és identitásörző tevékenységüket.

4. ábra: Az aktív közösségek tevékenységi kör szerinti megoszlása
(Készítette: Tóth Júlia, OSZK)

A programjainkon résztvevő közösségeket vizsgálva elmondható, hogy azok közül, amelyeknek tevékenységét be tudtuk sorolni szűkebb kategóriákba, a legtöbb társaság a helyi közösségért, a településért munkálkodik, ezt követik azok a csoportok, amelyek a kulturális élet szereplői. Jelentős számú közösség fő célkitűzése a hagyományörzés, a honismeret elmélyítése. Erős a sport és szabadidős tevékenységek vonzereje, de jól látható, hogy a településeken élők számára nagyon fontos a környezetük védelme, illetve a természetvédelem is. Népszerűek a kézműves-foglalkozások, a zene, színháztárs, tánc, egészségmegőrzés, irodalmi- és olvasókörök, nemzetiségi hagyományokat őrző csoportok működnek. Számos

olyan közösség képviselői is részt vettek a találkozón, amelyeknek tevékenységi köre nem társítható egyértelműen egyik előző kategóriához sem – az ifjaktól a szépkorúakig, a családoktól a digitális barangolóig, a hátrányos helyzetben élőkől a tudományos érdeklődésüket megszólító közösségeig igen változatos azoknak a szervezeteknek a palettája, akik értelmes célt, elfoglaltságot, programot, segítséget kínálnak országszerte.

Az is megállapítható, hogy számos közösség fordít kiemelt figyelmet a fiatalokra, a nyugdíjasokra, a családosokra, nők, romák csoportjaira, illetve az esélyegyenlőség biztosítására.

Kulturális intézmények felkészítése működésük társadalmiasítására. Szakmai találkozók szervezése, lebonyolítása a társadalmiasított kulturális intézményi működés lehetőségeinek áttekintésére

A társadalmiasítás, azaz a kulturális intézmények közösségi részvételi alapú működésének előmozdítása, módszertani támogatása a projekt egyik kiemelt célja. A közösségi funkciók fókuszba állításával a kulturális szektor intézményeinek közösségi részvételen alapuló működése – társadalmiasítása – a kulturális intézmények hosszú távú fennmaradásának egyik kulcsa lehet.

A könyvtári terület vállalása, hogy a projekt keretében kidolgozott útmutató alapján legalább 18 könyvtár tevékenységeinek kérdőíves formában történő vizsgálata megtörténik, – ez a munka jelenleg is folyamatban van. Vizsgáljuk a közösségorientált személet megjelenését az intézményi dokumentumokban, és ezen felül a közösségi részvétel biztosításának dokumentált vállalása teszi lehetővé, hogy a könyvtár a társadalmiasított működését elismerő oklevelet kapjon. Ezek közül ötöt a Magyar Könyvtárosok Egyesülete 2019. évi székesfehérvári vándorgyűlésén átadtunk, illetve további hat intézmény nevét ismertettük, amelyek képviselői nem tudtak részt venni a rendezvényen. Hozzájuk később juttatjuk el az okleveleket.

Annak érdekében, hogy a kulturális intézmények szakemberi konzultációk során is megismerkedhes-

senek a közösségi részvételi alapú működés módszertanával, a három terület szakemberei számára mindhárom konzorciumi partner projektcapata 6–6 találkozót szervezett a saját szakterületén. Az OSZK projekt munkatársai *Közösségekben, a közösségért – A kulturális intézmények – könyvtárak – közösségi részvétel alapú működésének („társadalmiasításának”) lehetőségei* címmel szervezte a könyvtárosok számára a szakmai találkozót 2019 február eleje és április vége között. Igyekeztünk úgy kiválasztani a helyszíneket – Békéscsaba, Győr, Pécs, Debrecen, Eger és Veszprém – hogy az ország bármely településéről viszonylag könnyen elérhetőek legyenek.

A találkozók keretében nemcsak a módszertani útmutatót kidolgozó szakemberek előadását hallhatták a résztvevők, hanem közös műhelymunkára, együtt gondolkodásra is invitáltuk őket, amelynek során elemeztük a felmerülő legfontosabb kérdéseket, és megvitattuk, hogy a gyakorlatban milyen lehetőségeket kínál a közösségi részvételen alapuló könyvtári modell.

A találkozó sorozat lezárult, a tapasztalatok, a kérdőíves felmérések azt mutatják, hogy könyvtárak működésük számos területén ügyelnek arra, hogy szolgáltatásaikat a település és a közösségek igényeinek megfelelően alakítsák. E tudatos törekvéssel a működés magasabb szintre emelkedik, hiszen tervezetten nyílik lehetőség a település lakóival, közösségeivel történő konzultációra, vagy bevonásra, vagy együttműködésre, azaz a cselekvő közösségek aktív közösségi szerepvállalására.

3. kép: Könyvtárszakmai találkozó a társadalmiasított kulturális intézményi működés lehetőségeinek áttekintésére (Eger, 2019. április 8.) Giczi András (OSZK) projektvezető előadása. (Fotó: Bodóczy Zoltán, OSZK)

Kommunikáció és disszemináció, kötelező tájékoztatás és nyilvánosság

Ez a feladatrendszer a konzorciumvezető irányításával valósult meg, de a konzorciumi partnerek is komoly szerepet vállaltak a projekt valamennyi kommunikációs és marketing tevékenységének tervezésében és megvalósításában. A feladatok közül kiemelünk néhány meghatározó munkát.

Az első feladatok között volt a projekt arculatának megtervezése, összhangban a kötelező előírásokkal, hiszen az arculati elemek egységes használata minden, elektronikus és hagyományos információhordozó felületen mindhárom partnernél kötelező.

Megszületett és folyamatosan bővül tartalommal a projekt hivatalos honlapja, a <https://cselekvokozossegek.hu/>, ahol elektronikusan minden fontos szakmai anyag, jó gyakorlat, projekteredmény olvasható, letölthető, illetve innen közvetlenül elérhető a *Cselekvő Közösségek Wiki*, valamint a *Cselekvő város* online közösségi játék is. Itt található meg az országos kulturális közösségfejlesztő mentorhálózatról is valamennyi információ. A projektcsapat facebook-oldalt is működtet, <https://www.facebook.com/cselekvokozossegek/> illetve a YouTube-on publikálja a projektet, illetve annak résztvevőit, eredményeit bemutató kisfilmeket, TV-szpotokat (<http://www.bit.ly/cselekvokozossegek>).

Az országos szintű kommunikációs kampányok keretében sajtóesemények és ünnepélyes nyitó és záró rendezvények, bannerkampányok, országos és helyi TV-szpot kampányok, országos és helyi rádiószpot

kampányok, PR-riportok, stúdióbeszélgetések, országos és helyi nyomtatott sajtómegjelenések, online médiamegjelenések tervezése, szervezése, készítése a Kommunikációs és marketing csoportok feladata. Ehhez csatlakozott az ún. eredménykommunikációs kiadványok, roll-up-ok, molinók, kiadványok tervezése, szerkesztése, előadások, rendezvények szervezésének és lebonyolításának feladatrendszere.

Átfogó eredmények (rendezvények nélkül):

- 10 imázsfilm,
- 20 vándoroltatható molinó,
- 9 TV-spot kampány,
- 14 rádiós spot kampány,
- közel 10 órányi televíziós megjelenés,
- mintegy 8 órányi rádiós megjelenés,
- több mint 600 online megjelenés,
- több mint 200 nyomtatott megjelenés,
- 14-féle tájékoztató brosúra 28 500 példányban.

Együtt lenni, együtt tenni jó!

A rendezvények közül kiemelkedik a májusi tematikus kampányhét, a *Közösségek Hete* rendezvénysorozat. Az évente megvalósuló, hagyományteremtő rendezvénysorozat központi célja ráirányítani a figyelmet a közösségi kezdeményezésekre, a társadalmi együttműködés hagyományban rejlő és mai értékeire, az egyének önálló cselekvési szándékának fontosságára, a közösségteremtés szükségességére, és a közösségben végzett tevékenységek által adott és kapott élményekre. A programsorozat 2017-ben indult, ekkorra elkészült a *Közösségek Hete* rendezvény arculata, valamint tájékoztató és logiszi-

4. kép: 2018-ban a *Közösségek Hete* nyitó sajtótájékoztatóját az OSZK-ban rendeztük (Fotó: Karasz Lajos, OSZK)

kai céllal online felülete is. Mindhárom évben több száz település, intézmény, közösség csatlakozott a rendezvénysorozathoz, köztük számos könyvtár is, programszervezőként vagy helyszíniként.

A konzorciumi partnerek szakmai folyóiratai tematikus különszámainak megjelentetése

AZ OSZK által megjelentetett szakmai folyóiratok különszámai a közgyűjtemények, kiemelten a könyvtárak használócentrikus, szolgáltatás-központú, közösség-vezérelt működését bemutató írásaikkal kapcsolódnak a projekt szakmai céljaihoz.

☉ Könyv, könyvtár, könyvtáros

- 2017.

A 2017. évi 4. számban összegyűjtött írásokat úgy válogattuk, hogy a projekt ismertetésén túl a projekt szellemiségéhez, küldetéséhez köthető jó példák, a közösségépítés, a helyi lakosok bevonása, a múlt értékeinek megőrzése könyvtári feladatait és lehetőségeit tárják fel.

- 2018.

A 2018. évi különszámot a projekt által indított hagyományteremtő országos programsorozat, a Közösségek Hete inspirálta. Számos példatértékű kezdeményezés, ötlet, lehetőség bontakozik ki az írásokban, amelyek ihletforrásul szolgálhatnak nem csak a programsorozathoz való csatlakozáshoz, de a hosszútávú könyvtári közösségépítéshez is.

- 2019.

A harmadik tematikus szám egyrészt a közösségi részvételi alapú könyvtári működés gyakorlati példáit, lehetőségeit, a helyi lakosok, közösségek, civilek bevonásának, a helytörténeti gyűjtemények építésének, kreatív módon történő hozzáférhetővé tételének módszereit mutatja be, rávilágítva, hogy a nagyon kicsi könyvtár és a nagyon nagy könyvtár egyaránt kiemelkedő szerepet játszik az identitás őrzésében.

☉ Könyvtári Figyelő

- 2017.

Az első tematikus különszám a projekt elméleti és módszertani kereteinek összefoglalása után a gyakorlati megvalósításra, a bevált módszerekre, a sikeres hazai és külföldi kezdeményezések bemutatására fókuszált és kitekintett a hazai szakmai fórumok és a nemzetközi projektek munkájára is. Az írások többsége a fiatalok és a könyvtár kapcsolatát vizsgálta.

- 2018.

Ebben az évben a könyvtáros, múzeumpedagógus, építész szerzők a közösségi terek megújuló funkcióival, a közösségek által rokonszenvvel kísért térszervezéssel, a közgyűjtemények használócentrikus, szolgáltatásközpontú, közösség-vezérelt működését bemutató írásaikkal kapcsolódtak a projekt szakmai céljaihoz.

- 2019.

A harmadik – jelen – tematikus szám vezető témája a projekt három éve tartó szakmai munkájának összegző bemutatása; a társadalmiasítás témájához kapcsolódó elemzés a könyvtárak ez irányú tevékenységéről; egy reprezentatív felmérés a közkönyvtárak hátrányos helyzetű csoportokra irányuló szolgáltatásairól ad képet. A közgyűjtemények körében végzett nemzetközi felmérés (ALMPUB) részelemzését ismerteti egy másik tanulmány a könyvtárak, múzeumok, levéltárak önreflexiói alapján saját társadalmi szerepükről. Végül az aktív partnerkapcsolatok működtetéséről kínál jó példákat a chicagói városi könyvtárhálózat gyakorlatából.

A konzorciumi partnerek ugyancsak aktív publikációs tevékenységet folytattak: megjelentették a *Múzeumi Iránytű* és a *Szín Közösségi Művelődés* című folyóirat különszámait.

Valamennyi különszám letölthető a projekt honlapjáról (<https://cselekvokozossegek.hu/tudastar/szakmai-folyoiratok-tematikus-kulonszamai/>).

A projekt keretében lehetőség volt külföldi könyvtártudományi szakirodalom beszerzésére is, így az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi Szakkönyvtárának állományát 75 angol nyelvű, a közelmúltban kiadott szakkönyvvel gyarapítottuk. A könyvek a szakkönyvtárból mindenki számára hozzáférhetőek, kölcsönözhetőek is. Néhány izgalmasabb kötetről a Könyvtári Figyelő korábbi számaiban ismertetések jelentek meg.

Összegzés

Hiszünk abban, hogy az aktív részvétel a kultúrában kulturális tőkét hoz létre, ezáltal elősegítve a társadalmi tőke növekedését. Ebben a folyamatban nagyon fontosnak tartjuk a kulturális intézmények szerepét. A közművelődési intézmények, könyvtárak és múzeumok alapfeladataik mellett sajátos eszközeikkel, tudástőkéjükkel képesek célirányosan és tudatosan bekapcsolódni a közösségfejlesztés folyamataiba.

Együttműködve, közösen a többiekkel, a köz érdekért, közös stratégiára építve. A projekt ennek az együttműködésnek a lehetőségét és gyakorlati eredményességét mutatta meg.

A projekt célkitűzéseinek megvalósításához új nézőpontokat, új megközelítéseket kellett kialakítanunk, melyek eredményei, az új kutatások és összegzések az eddig ismertnél is sokrétűbb képet rajzoltak a hazai kulturális intézményekről. E tapasztalatok megmutatják, hogy erős, rugalmas és innovatív a könyvtári rendszer, a könyvtár, a könyvtárosok. A kutatások, fejlesztések, a szakmai találkozók eredményei és az ország számos helyéről származó gyakorlati tapasztalatok jól hasznosíthatók a szakterületek hosszabb távú stratégiájának kialakításához.

Éppen ezért a projekt célkitűzései között meghatározó feladatként jelöltük meg a monitoring és kutató-fejlesztő tevékenységeket. Ezek célja a kulturális közösségfejlesztési folyamatok követése, a tapasztalatok összegzése és javaslatok megfogalmazása.

Tapasztalatunk szerint:

- ☉ a települések nyitottak,
- ☉ a települési intézmények, különösen a könyvtárak készen állnak a társadalmiasított működés gyakorlatának alkalmazására,
- ☉ minimális forrás szükséges, de egyben elégséges is ahhoz, hogy egy közösség társadalmi aktivitása fokozódjon, már működő közösség esetében pedig, hogy ez a működés fennmaradjon,
- ☉ az embereket igenis érdekli saját közösségük sorsa,
- ☉ és mozgósíthatók, ha saját közösségük, aktivitásuk megélésében kapnak támogatást.

A könyvtárak a projekt három éve alatt összesen

- ☉ 62 849 799 látogatót fogadtak (személyes könyvtárhasználat),
- ☉ 339 592 rendezvényt szerveztek,
- ☉ 12 501 020 rendezvénylátogatót fogadtak,
- ☉ 76 916 584 kötetet kölcsönöztek,
- ☉ 277 502 027 távhasználatot tettek lehetővé.

Elmondhatjuk, hogy a könyvtáraink a helyi közösségekben aktív életet élnek. Együtt ünnepelnek a közösséggel a közösségi ünnepnapokon, együtt tanulnak a gyermekekkel a szorgalmi időben, együtt fejlesztik a kompetenciáikat az élethosszig tanuló felnőttekkel, segítik az otthonhoz, ágyhoz kötötteket házi szolgáltatásokkal, esélyegyenlőséget biztosítanak a mozgásokban, látásukban, hallásukban károsodottaknak. Nívós szabadidős programokkal fogadják a gyermekeket nyáron, az érdeklődőket pedig egész esztendőben kiállításokon, kézműves foglalkozásokon, olvasásnépszerűsítő programokon, közösségek bemutatkozására szervezett rendezvényeken.

Könyv és közösség

A jól működő könyvtár valójában nem más, mint könyv és közösség együttese. E kettő méltó vegyülete. A könyvtár, együtt a múzeumi gyűjteménnyel és a közművelődés eszközrendszerével múltat megtartó, jövőt építeni kész erőforrás, melyre minden települési vezető építhet. A kultúra ismereteinek átültetése az emberfölkbe a legbiztosabb módja az identitás kialakításának, a hazaszeretet érzése és élménye megteremtésének. Ezáltal születnek a cselekvő és cselekvésre képes közösségek.

